Димитър Димов

*Вижте пояснителната страница за други личности с името **Димитър Димов**.*

Димитър Димов
български писател

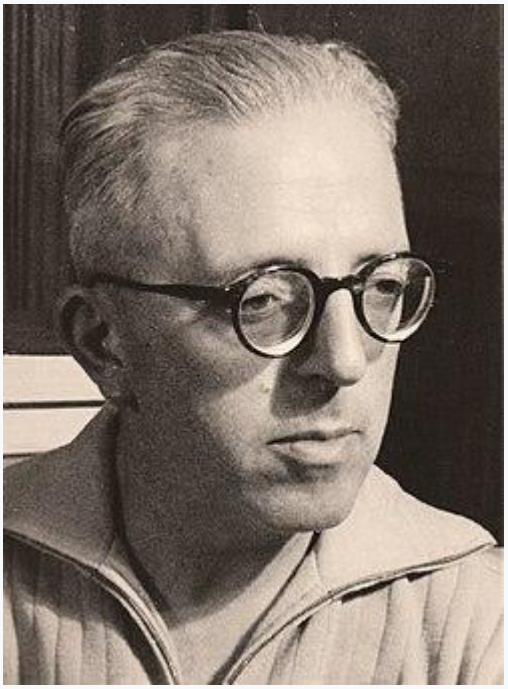

Роден	Димитър Тодоров Димов 25 юни 1909 г. Ловеч, Царство България
Починал	1 април 1966 г. (56 г.) Букурещ, Социалистическа република Румъния
Погребан	Централни софийски гробища, София, Република България

Работил	анатом, писател
Работил в	Софийски университет
Литература	
Период	от 1938 г.
Жанрове	пътепис
Течение	реализъм
Дебютни творби	Поручик Бенц (1938, роман)
Семейство	
Съпруга	Нели Доспевска Лена Левчева Лиляна Бушева
Деца	Сибила Димова (01.09.1947-30.06.2022) Теодора Димова
Уебсайт	Страница в IMDb
Димитър Димов в Общомедия	

Димитър Тодоров Димов е български писател и драматург, ветеринарен лекар, професор по анатомия на гръбначните животни. Баща е на писателката Теодора Димова.

Биография

Произход и младежки години

Димитър Димов е роден на 25 юни 1909 г. в град Ловеч, а детството му минава в бащината къща в Дупница.

Майката на Димов Веса Харизанова е дъщеря на Спас Харизанов – преселник от село Влахи, Кресненско – и съпругата му Фикия, родени в средата на XIX век. Дядото завършва право в Русия, след което работи като адвокат в Дупница. Сестрата на Спас Харизанов – Милка – е майка на Яне Сандански. Цял живот Димов събира материали за книгата, която иска да напише за своя

именит родственик, но така и не успява да реализира проекта си. Единият от синовете на Спас Харизанов – Иван, е известен журналист и политически деец с авторитет и влияние във времето между двете световни войни, съпруг е на поетесата Екатерина Ненчева. Той оказва влияние върху културното развитие на племенника си Димитър. Веса Харизанова има само гимназиално образование, но цял живот проявява жив интерес към литературата и изкуствата. Години наред основна нейна цел е да превърне сина си в поет или художник, докато той демонстрира интерес преди всичко към естествените науки.

Бащата на Димитър – Тотю Димов Димов, е родом от Габрово. Той завършва военно училище и се ползвал с авторитета на културен и възпитан човек. Загива като капитан на фронта на 9 юли 1913 г. в боевете при връх Китка в Македония, дни преди края на Междусъюзническата война.

Според близките на Димов силното му влечение към уединение се е зародило още в ранното му детство. След смъртта на мъжа си, Веса Харизанова трепери над Димитър, като дори не го пуска да играе на улицата или го придружава, когато излиза при връстниците си. Димов е тихо и затворено дете с богато въображение. Определян е като „чудак“ от съучениците му и храни нескрит интерес към книгите, физиката и химията. Наред с това той проявява и художествени дарби – често рисува карикатури на учителите си. Тази интровертност се запазва като забележима черта на характера му през целия му живот.

До 10-годишна възраст Димов учи в Дупница. През 1918 г. майка му се омъжва повторно за Руси Генев – също офицер. Вторият му баща се отнася изключително грижовно към момчето. Руси Генев е артилерист, завършил военно училище в Санкт Петербург. Четири години по-късно, когато семейството се премества да живее в София, той излиза в оставка със звание майор. Когато се уволнява, пастрокът му завършва право и започва доходоносна работа като тютюнев експерт, а момчето има възможност да наблюдава работниците и условията в тютюневите складове – познавателната основа за написването на най-известната му творба.

През това време Димов учи в училище „Априлов“, а след това завършва гимназиалното си образование в *Първа мъжка гимназия* (1928). През последните му години в гимназията Димов изоставя интереса си към химията и се насочва към философските четива, като проявява интерес към Анри Бергсон и Зигмунд Фройд.

Зрели години

Паметната плоча на Димитър Димов в Бургас

Сградата на областната дирекция на Агенцията по безопасност на храните в Бургас, ул. „Хан Аспарух“ 36, в която през 1938 – 1939 г. е работил Димов

През 1928 г. Димов постъпва във Ветеринарномедицинския факултет на Софийския университет, но след един семестър по настояване на Руси Генев се прехвърля в Юридическия факултет. После се отказва и отново се връща във Ветеринарномедицинския, като същевременно започва да учи и испански език. През това време Димов е силно ангажиран и когато завършва през 1934 г. като доктор по ветеринарна медицина той вече е започнал работата си по роман. Междувременно постъпва на работа в Софийския централен бактериологичен институт, по-късно е командирован като микробиолог в Областната ветеринарно-бактериологична станция в Бургас, а до 1939 г. е участъков ветеринарен лекар в село Ваксево, Кюстендилска област и в Кнежа. От 1939 г. е асистент по анатомия във Ветеринарномедицинския факултет на Софийски университет. През януари 1943 г. заминава на специализация по хистология на нервната система в Мадридския институт „Рамон-и-Кахал“. През март 1944 г. се връща в България и е мобилизиран в Беломорието до септември 1944 г. От 1946 г. е доцент в Агрономическия факултет в Пловдив, а в периода 1949 – 1952 г. е доцент в Селскостопанската академия в София. От 1953 г. е професор по анатомия, ембриология и хистология на гръбначните животни във ВССИ „Г. Димитров“ в София.

Семеен живот

Първата съпруга на Димов – Нели Доспевска (1915 – 1988), е пряка потомка на големите възрожденски художници Станислав Доспевски и Захарий Зограф. На 8 септември 1944 г., след като се е върнал от специализацията в Испания, Димов предлага на Нели да се срещнат пред черквата в Дупница, където ѝ прави изненадващо предложение за брак, което тя приема с чувство за хумор. Дъщеря им Сибила се ражда през 1947 г. Израства на улицата, която днес се

нарича „Димитър Димов“, в красива двуетажна къща с огромен двор. Махалата е провинциално тиха и спокойна, наоколо къщите се редуват с царевични ниви. У тях най-често идват писателят Божидар Божилов и художникът Васил Поприров. Димов иска да му готвят телешко печено и пие само бяло вино. Но затова е запален пушач и пие много кафе. Разводът на родителите на Сибила не ѝ се отразява невъзвратимо, защото Димов отдавна живее сам в апартаментчето на ул. „Кръстю Сарафов“, а и запазва абсолютно нормални отношения с Доспевска.

Вторият брак на Димитър Димов е с Лена Левчева, млада актриса във варненския театър. Лена участва на кастинг за ролята на Ирина във филма „Тютюн“, но тя е дадена на Невена Коканова. Остава ѝ все пак утешителна печалба – брак с автора на романа, който обаче е кратък. Лена Левчева прописва поезия и днес нейни текстове се превръщат в поетични спектакли.

Третата съпруга на Димитър Димов е с 22 години по-младата Лиляна Бушева, тогава преподавателка по пиано в хореографското училище. Дъщеря им Теодора е родена през 1960 г. и е на 5 години, когато умира баща ѝ. Димитър Димов умира на 1 април 1966 г. на летището в Букурещ след среща на писателските съюзи на България и Румъния, където той получава масивен инсулт.

Творчески път

От 1942 г. Димов сътрудничи с разкази, пътеписи, откъси от романи и драми във вестниците „Литературен глас“, „Литературен фронт“, „Мир“, „Народна култура'“, „Отечествен фронт“, на списанията „Септември“, „Театър“. Творбите му го представят предимно като майстор на психологическия и социалния роман. От 21 март 1964 г. до смъртта си е председател на Съюза на българските писатели. Димов е автор на над 20 научноизследователски труда, а след 1966 в архива му са открити нови планове и ръкописи за 2 книги върху теорията на отражението.

Писател с подчертано леви позиции, Димов утвърждава в българската литература модерен художествен стил, който се отличава с психологическо проникновение, интелектуална задълбоченост, остра конфликтност и тънък усет към богатството на езика. Героите му, носители на силни чувства и амбиции, са детерминирани чрез социалните и нравствените стълкновения на епохата, за което оказва влияние както острото социално зрение на писателя, така и личното увлечение по идеите на Зигмунд Фройд, Фридрих Ницше, Анри Бергсон и творчеството на Октав Мирбо.

„Поручик Бенц“

Характерен в това отношение е още първият роман на Димов „Поручик Бенц“ (1938), сюжетът на който се развива през Първата световна война, когато германските войски са в България, централен персонаж на романа е доктор Бенц, който е немски лекар. Този роман експлицира интереса на автора към

сложните и необичайни психологически конфликти, към болезнените и свръхчувствителни отношения между персонажите, към странното, екзотичното, нездравото.

Паметник на Димитър Димов в парк „Борисова градина“, София.

Дълбоко драматичният конфликт на Елена Петрашева-Бенц („фаталната жена“, продукт на бушуващото подсъзнателно) срещу противоречиво раздвоения Бенц, чиято непреодолимост на влечението предпоставя трагизма на образа му, е замислен още в студентските години на писателя. „Поручик Бенц“ е започнат през 1933 г. и завършен в Бургас през 1938 г. Изпратените във в. „Литературен глас“ и на Д. Б. Митов ръкописи остават без отговор и Д. Димов предоставя романа си на издателя Д. Чилингиров, който успява да го издаде в последните дни на декември 1938 (на корицата по настояване на автора е отбелязана годината 1939). Романът, чиито автобиографични ракурси проникват в образите на героите, намира частичен отзвук в периодичния печат, което е характерно за творбите на писателя от ранния период.

Разкази и пътепис

Освен „Поручик Бенц“ Димов публикува разказите:

- „Севастопол, 1913 г.“ („Литературен глас“, № 476, 15.05.1940), печатан и във в. „Мир“, № 12468 – 12470, 1942, под загл. „Шпионката“),
- „Карнавал“ („Литературен глас“, № 453, 18.02.1942) и
- пътеписа „Субтропични брегове“ („Мир“, № 12623 – 12628, 09.1942), творческите интенции, за които отново са предпоставени от вкуса към необикновеното, драматичното, съдбовното.

„Роман без заглавие“

Откритите след смъртта на автора ръкописи карат голяма част от изследователите да смятат, че след 1939 г. Димитър Димов започва да пише нов роман, чийто по-късен вариант е „Тютюн“. Недовършеното и неозаглавено произведение, известно като „Роман без заглавие“, е отпечатано в сп. „Пламък“ (1967, № 11 и 12) и влиза в „Събрани съчинения“ от 1966 – 67. Предполага се, че когато Димитър Димов заминава на специализация в Испания, изоставя замисленото повествование, за да се върне към него след 1945 г. по съвсем различен начин.

„Осъдени души“

Престоят в Испания се оказва плодотворен не само от гледна точка на научните му интереси: случайното запознанство с представител на Йезуитския орден в Испания и последвалото гостуване в Толедо (резиденция на ордена) засилват интереса на Димов към католицизма и го превръщат в една от повествователните нишки в романа „Осъдени души“. Връзката на Фани Хорн (мултиплицирала образите на Елена от „Поручик Бенц“ и Адриана от „Роман

без заглавие“) с отец Ередиа, проектирана на фона на испанската действителност през Гражданската война, ражда интригуващ сюжет, който прави романа особено популярен. Започнат в Испания и завършен след мобилизацията в Беломорието, той излиза през 1945 г., получава държавна награда, преведен е на сърбохърватски, унгарски и полски език и е екранизиран.

Пътеписи

Скоро след това Димов публикува последователно 4 пътеписа за Испания – „Януарска пролет“, „Кастилска зима“, „Куха Испания“ и „Сан Себастиян“.

Към този период вероятно се отнася и намереният след смъртта на автора ръкопис, озаглавен „Идалго“.

„Тютюн“

„Тютюн“ е един от най-четените романи в българската литература. През 1946 г. е отпечатан откъс в „Литературен фронт“. Романът е окончателно завършен през 1951 г. По политически причини романът е преработван два пъти. Едва през 1992 г. се появява отново в първоначалния си образ. Романът е екранизиран през 1961 г.

Незавършени произведения

Сред незавършените творби на писателя е романът „Ахилесова пета“ (публикуван в сп. „Пламък“, 1966, № 10), който Димов започва през 1958 г. и независимо от сключени договори с издателство „Български писател“ и с Комитета по култура, го изоставя до изтичането на мандата му като председател на СБП.

Нереализирана остава романизираната биография на Яне Сандански, за която Димов усърдно събира материали (в годините, последвали „Тютюн“) и която по замисъл се отнася към ранния му творчески период.[1]

Последни творби

След „Тютюн“ писателят продължава да търси жанрово разнообразие. Появяват се:

- разказът „Анатомът Да Коста“ („Наша родина“, 1955 г.) и
- пътните бележки „Юлска зима“ (публикувани посмъртно), които са плод на впечатленията от пътуването на Димов до Чили през септември 1954 г.;
- пиесите „Жени с минало“ (поставена за пръв път през 1959 г. в Театъра за младежта в София), „Виновният“ (1961 г., в Народен театър „Иван Вазов“) и
- „Почивка в Арко Ирис“ (1964 г., в Театъра за младежта).

Памет

Гробът на Димитър Димов в Софийските централни гробища

На Димитър Димов е наречена улица в квартал „Лозенец“ в София (Карта).

Литературна критика

Творческият облик на Д. Димов се допълва от неговите статии и изказвания по въпроси на литературата, сред които безспорно изпъкват „Изказване отговор за романа Тютюн“, „Как преработих романа Тютюн“, „Днешната българска литература“.

Бележки

1. #БУДИТЕЛИТЕ: Димитър Димов и неговата муза – Испания[*неработеща препратка*]

- Нели Доспевска. *Познатият и непознат Димитър Димов*. София: Профиздат, 1985, 223 с. с ил.

Библиография

- Екатерина Иванова. *Димитър Димов. Архив*, 2009.
- Димитър Веселинов. *Френската лексика в романа „Тютюн“*, София, Сиела, 2009, 304 с.
- *Димитър Димов век по-късно.* Юбилеен сборник с нови изследвания по случай 100 години от рождението му. Институт за литература – БАН, Издателство: „Карина-Мариана Тодорова“, София, 2012, 198 с.
- Юлияна Стоянова, Светлана Стойчева. *Романите на Димитър Димов. Философско-психологически прочит.* Издателство „Сонм“, София, 2023, 224 с.

Външни препратки

Уикицитат съдържа колекция от цитати от/за **Димитър Димов**.

Романи

- Произведения на Димитър Димов в Моята библиотека

Библиография

- От и за Димитър Димов в Своден каталог НАБИС
- Библиография, 1972 – 2000, книги и статии за Д. Димов, вкл. върху романа *Тютюн*
- Литературна критика върху творчеството на Димитър Димов за периода 1996 – 2007

Критика

- Критика за Димитър Димов в Литернет
- Панко Анчев, „За случая „Тютюн“ и неговите днешни коментатори“, Литературен свят, бр. 20, май 2010
- Светлозар Игов, „Романът като картинна галерия“, Словото

Архиви

- Пешо Бояджиев от с. Ощава, Кресненско, Пиринска Македония – „Сведения за Яне Сандански, Димитър Димов и Харизановия род“, София, 1971 година
- Архивни материали на Димитър Димов и критически текстове за него Архив на оригинала от 2018-08-31 в Wayback Machine., проект „Българската литературна класика – знание за всички. Неизвестни архиви и културни контексти“

Биография на Димитър Димов (1909 - 1966)

БИОГРАФИЯ 1306 ДУМИ 07.03.2023 MEL******@ABV.BG ЕМИЛ Е. ПОПОВ (РЕДАКТОР)**

Димитър Тодоров Димов е роден на 25.06.1909 в гр. Ловеч и умира на 01.04.1966 в Букурещ.

Роден в интелигентско семейство. Баща му Тодор Димов е офицер, загинал на фронта през Междусъюзническата война. Вторият му баща Р. Генев също е офицер, по-късно - тютюнев експерт. Майката на писателя В. Харизанова има подчертани литературни интереси. Димитър Димов учи до 10-годишна възраст в Дупница, след това в София, където завършва I-ва мъжка гимназия (1928). През 1928 постъпва във Ветеринарномедицинския факултет на Софийския университет, след 1 семестър се прехвърля в Юридическия факултетт, после се отказва и се връща във Ветеринарномедицинския. Завършва през 1934 като д-р по ветеринарна медицина. До 1939 е участъков ветеринарен лекар в с. Ваксево, Софийска област, и в Кнежа. Микробиолог е в Областната ветеринарно-бактериологична станция в Бургас. Асистент по анатомия във Ветеринарномедицинския факултет на Софийски университет от 1939 г. През януари 1943 заминава на специализация в Мадридския институт "Рамон-и-Кахал" по хистология на нервната система. През март 1944 се връща в България. Мобилизиран в Беломорието до септември 1944 г. Доцент в Агрономическия

факултет в Пловдив (1946). Доцент в Селскостопанската академия (1949-1952). Професор по анатомия, ембриология и хистология на гръбначните животни във ВСИ в София (1950). Председател на Съюза на българските писатели от март 1964 до смъртта си. Димитър Димов е автор на над 20 научноизследователски труда, а след 1966 в архива му са открити нови планове и ръкописи за 2 книги върху теория на отражението. От 1942 сътрудничи с разкази, пътеписи, откъси от романи и драми във вестниците "Литературен глас", "Литературен фронт", "Мир", "Народна култура", "Отечествен фронт", на списанията "Септември", "Театър". Творбите му го представят предимно като майстор на психологическия и социалния роман.

Писател с подчертано демократични позиции, Димитър Димов утвърждава в българската литература модерен художествен стил, който се отличава с психологическо проникновение, интелектуална задълбоченост, остра конфликтност и тънък усет към богатството на езика. Героите му, носители на силни чувства и амбиции, са детерминирани чрез социалните и нравствените стълкновения на епохата, за което оказва влияние както острото социално зрение на писателя, така и личното увлечение по идеите на Зигмунд Фройд, Фридрих Ницше, А. Бергсон и творчеството на О. Мирбо. Характерен в това отношение е още първият роман на Димов "Поручик Бенц", който експлицира интереса на автора към сложните и необичайни психологически конфликти, към болезнените и свръхчувствителни отношения между персонажите, към странното, екзотичното, нездравото.

Дълбоко драматичния конфликт на Елена Петрашева-Бенц ("фаталната жена", продукт на бушуващото подсъзнателно, срещу противоречиво-раздвоения Бенц, чиято непреодолимост на влечението предпоставя трагизма на образа) е замислен още в студентските години на писателя. "Поручик Бенц" е започнат около 1933 и е завършен в Бургас през 1938 г. Изпратените във вестник "Литературен глас" и на Д. Б. Митов ръкописи остават без отговор и Димитър Димов предоставя романа си на издателя Д. Чилингиров, който успява да го издаде в последните дни на декември 1938 (на корицата по настояване на автора е отбелязана годината 1939). Романът, чиито автобиографични ракурси проникват в образите на героите, намират частичен отзвук в периодичния печат, което е характерно за творбите на писателя от ранния период. След "Поручик Бенц" Димов публикува разказите "Севастопол, 1913 г." ("Лит. глас", №476, 15.05.1940), печатан и във в. "Мир", №12468-12470, 1942 г., под заглавие "Шпионката"), "Карнавал" ("Литературен глас", № 453, 18.02.1942) и пътеписа "Субтропични брегове" ("Мир", № 12623-12628, 09.1942), творческите интенции, за които отново са предпоставени от вкуса към необикновеното, драматичното, съдбовното. Откритите след смъртта на автора ръкописи карат голяма част от изследователите да смятат, че след 1939 г. Димитър Димов започва да пише нов роман, чийто по-късен вариант е "Тютюн". Недовършеното и

неозаглавено произведение, известно като "Роман без заглавие", е отпечатано в списание "Пламък" (1967, №11 и 12) и влиза в Събрани съчинения от 1966-67. Предполага се, че когато Димитър Димов заминава на специализация в Испания, изоставя замисленото повествование, за да се върне към него след 1945 по съвсем различен начин.

Престоят в Испания се оказва плодотворен не само от гледна точка на научните му интереси: случайното запознанство с представител на Йезуитския орден в Испания и последвалото гостуване в Толедо (резиденция на ордена) засилват интереса на Димов към католицизма и го превръщат в една от повествователните нишки в романа "Осъдени души". Връзката на Фани Хорн (мултиплицирала образите на Елена от "Поручик Бенц" и Адриана от "Роман без заглавие") с отец Ередиа, проектирана на фона на испанската действителност през Гражданската война, ражда интригуващ сюжет, който прави романа особено популярен. Започнат в Испания и завършен след мобилизацията в Беломорието, той излиза през 1945 г., получава държавна награда, преведен е на сърбохърватски и унгарски език и е екранизиран. Скоро след това Димитър Димов публикува последователно 4 пътеписа за Испания - "Януарска пролет", "Кастилска зима", "Куха Испания" и "Сан Себастиян", към този период вероятно се отнася и намерения след смъртта на автора ръкопис, озаглавен "Идалго".

През 1946 е отпечатан първият откъс от романа "Тютюн" ("Литературен фронт", № 2, 28.09.1946), озаглавен "Тютюнев склад". Две години по-късно излиза нов откъс - "Двубой" ("Лит. фронт", №20, 31.01.1948), след още 1 г. - "Тютюн" (глава от роман) в сп. "Септември" (1949, № 7). През 1951 романът е завършен окончателно, предаден в издателство "Народна култура" и в края на 1951 стига до читателите и до своите "злополучни критици". "Тютюн" се оказва не само един от най-четените романи в българската литература, но и спъни-камъкът на българската марксическа критика. Популярностга му напуска романовото пространство и обсебва всичко за и около творбата. Започнал с тридневното "обсъждане" на "Тютюн" (8, 11 и 13.02.1952) в Съюза на българските писатели, спорът се пренася в периодичния печат ("Лит. фронт", № 10. 6.03.1952, и № 11, 13.03.1952) и кулминира в редакционната статия на вестник "Работническо дело" - "За романа "Тютюн" и неговите злополучни критици" (16.03.1952) - спор не толкова за достойнствата на романа, колкото за границите и възможностите на догматичното литературоведско мислене. Единодушно изказаното мнение, че "Тютюн" се нуждае от "преработване", настойчивите подканвания, дългите обсъждания и оказаният натиск карат Димитър Димов, макар и с неохота, да се съгласи да промени романа си, като разшири описанието на работническия свят и въведе нови герои; това увеличава обема на книгата с нови 250 страници. Работата по II редакция протича съвместно с

ангажирания от издателство "Народна култура" лит. критик Я. Молхов - редактор и помощник на Димов през 1953, а през 1954 "Тютюн" се появява в новия си вид. През 1955 излиза III издание на романа, в което Д. Димов извършва допълнигелни поправки върху текста, но и в двата случая литературната критика предпочита да се дистанцира от категорични преценки. В крайна сметка "Тютюн" заживява в новия си вариант и едва през 1992 г. се появява отново в първоначалния си образ.

В различните си редакции "Тютюн" е роман и за ужасната самотност на личността в капиталистическото общество, за огромния натиск на живота върху нравствените принципи в света на капитала, и за историческата обреченост на олигархиите в България, за социално-психологическите причини за тяхната гибел; роман и за потиснатите от монопола на тези олигархии, за техните икономически и политически борби, и за сложния психологичен лабиринт на човешките взаимоотношения както в зловещия свят на "Никотиана"', така и извън него. Романът е екранизиран през 1961 (режисьор Н. Корабов), преведен е на над 30 езика (немски, полски, румънски, руски, словенски, сърбохърватски, унгарски и др.).

Сред незавършените творби на писателя е романът "Ахилесова пета" (публикуван в сп. "Пламък" 1966, № 10), който Димитър Димов започва през 1958 и независимо от сключени договори с издателство "БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ" и с Комитета по култура го изоставя до изтичането на мандата му като председател на Съюза на българските писатели. Нереализирана остава романизираната биография на Яне Сандански, за която Димов усърдно събира материали (в годините, последвали "Тютюн") и която по замисъл се отнася към ранния му творчески период. След "Тютюн" писателят продължава да търси жанрово разнообразие. Появяват се разказът "Анатомът Да Коста" ("Наша родина", 1955) и пътните бележки "Юлска зима" (публикувани посмъртно), които са плод на впечатленията от пътуването на Димов до Чили през септември 1954; пиесите "Жени с минало" (поставена за пръв път през 1959 в Театъра за младежта в София), "Виновният" (1961, в Народен театър "Иван Вазов") и "Почивка в Арко Ирис" (1964, в Театъра за младежта). Творческият облик на Димитър Димов се допълва от неговите статии и изказвания по въпроси на литературата, сред които безспорно изпъкват "Изказване-отговор за романа Тютюн", "Как преработих романа Тютюн", "Днешната българска литература".